

Raadsvoorstel

Onderwerp Zaakid	Raadsvoorstel Continuering programma Dutch Innovation Park 0637390530
Versie	
Auteur	de Groot, M 070-3468376 Martijn.de.groot@zoetermeer.nl
Gemeentesecretaris	Huykman, B.J.D.
Directeur	Nood, R. van
Portefeuillehouder	Wethouder Iedema
Medeverantwoordelijke(n)	Wethouder Van Driel Wethouder Rosier

Uiterste behandeldatum (+ reden)	
Programma(s)	Programma 1 Onderwijs, economie en arbeidsparticipatie Programma 3 Leefbaarheid, duurzaam en groen Programma 7 Inrichting van de stad
Eerdere besluitvorming	Actieplan Economie – 6 juli 2015 Motie 1706-25 'Ambitieuze plan voor Dutch Innovation Park' Motie 1706-63 'Lectoraat Big Data Analytics' Besluit vaststelling 'Visie Dutch Innovation Park' – 5 maart 2018 Besluit Schaalsprong – 9 juli 2018
Samenvatting	In het coalitieakkoord 'Groene, veilige stad met ambitie' heeft de coalitie aangegeven dat Dutch Innovation Park een belangrijke ontwikkeling is voor de stad, vanwege de aanwezigheid van IT-opleidingen, studenten en toonaangevende technologiebedrijven en het krachtige cluster dat hierdoor is ontstaan. In het raadsvoorstel van de Schaalsprong van 9 juli 2018 is aangegeven dat er een separaat voorstel aan de raad wordt aangeboden voor de financiering van het Programma Dutch Innovation Park. In dit voorstel wordt budget gevraagd tot november 2019 om de doorlopende activiteiten zonder onderbreking te kunnen voortzetten en voor die datum een voorstel aan te kunnen bieden met de uitvoeringsagenda Dutch Innovation Park.
Bijlagen	Bijlage 1: Resultaten 2018 Dutch Innovation Park Bijlage 2: Programmaplan Dutch Innovation Park Bijlage 3: Begrotingswijziging

Raadsbesluit 0637390530

Raadsvoorstel Continuering programma Dutch Innovation Park

De raad van de gemeente Zoetermeer;

Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 8 januari 2019

besluit

1. Een budget beschikbaar te stellen van €575.000 tot november 2019 om te komen tot een uitvoeringsagenda voor het Dutch Innovation Park en deze aan de gemeenteraad voor te leggen en gelijktijdig de doorlopende activiteiten zonder onderbreking te kunnen voortzetten;
2. De kosten genoemd onder punt 1 te dekken uit het Reserve Investeringsfonds;
3. De uit dit voorstel voortvloeiende begrotingswijziging vast te stellen.

Dit besluit treedt in werking twee weken na de bekendmaking daarvan. Tenzij over dit besluit een inleidend verzoek tot het houden van een referendum wordt gedaan.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de raad op 18 februari 2019

de griffier,

de voorzitter,

drs. R. Blokland MCM

Ch.B. Aptroot

Toelichting

Probleemstelling en kader

Op 26 juni 2017 heeft de raad de motie aangenomen 'Ambitieuze plan voor schaa sprong Dutch Innovation Park'. Het college werd in de motie opgedragen om te komen met een ambitieus plan met de uitwerking van de schaa sprong voor het Park en inzichtelijk te maken welke mogelijkheden er in dit gebied zijn ten aanzien van het op unieke wijze verknopen van woningen, campusfunctie, voorzieningen en infrastructuur.

Er is toen een ambitieuze visie door de partijen op het park en de gemeente Zoetermeer opgesteld. Deze visie is door de gemeenteraad behandeld op 5 maart 2018 en de raad heeft het volgende besluit genomen:

“Het college op te dragen samen met vastgoedeigenaren en huurders – waaronder begrepen De Haagse Hogeschool – een uitvoeringsagenda op te stellen, met bijbehorende financiële paragraaf om het Dutch Innovation Park uit te laten groeien tot een modern hoogwaardig campusgebied waar kwalitatief onderwijs, onderzoek, werken, wonen recreëren en verblijven worden gecombineerd in een aaneengesloten en aantrekkelijk gebied dat ruimtelijk en economisch logisch verbonden is met de rest van onze stad, onder 9 randvoorwaarden.”

De Visie Dutch Innovation Park (verder: de Visie) bevat de volgende vier ontwikkellijnen:

1. Groei onderwijs toegepast onderzoek en versterken van de samenwerking arbeidsmarkt-onderwijs;
2. Intensivering economische ontwikkeling en samenwerking, door inzet op groei van het aantal IT-gerelateerde bedrijven op het park;
3. Ontwikkeling van een hoogwaardige en moderne woon- en leefomgeving met ruimte voor woningen voor studenten
4. Zichtbaar en herkenbaar innovatie ecosysteem, door het vergroten van de bekendheid, herkenbaarheid en zichtbaarheid van het Dutch Innovation Park.

Daarnaast is vastgesteld dat de focus van het park ligt op de clusters eHealth en Smart Mobility en de vakgebieden Cybersecurity en Big Data.

Parallel aan de ontwikkeling van de visie en focus, zijn verschillende activiteiten uitgevoerd ter stimulering van de vier ontwikkellijnen. Zie bijlage 1 voor een overzicht van de in 2018 geboekte resultaten.

Aanvullende besluitvorming

Naast de visie Dutch Innovation Park zijn er afgelopen jaren meer besluiten genomen die richting geven aan de ontwikkeling van het Park. Voor een verdieping en de context van de gemeentelijke besluiten wordt verwezen naar de verschillende bijlagen die staan genoemd op het voorblad van dit raadsvoorstel.

1. Samenwerkingsovereenkomst Haagse Hogeschool

Het college heeft op 3 oktober 2017 een samenwerkingsovereenkomst vastgesteld, die op 14 december 2017 door de gemeente Zoetermeer en De Haagse Hogeschool (HHs) is ondertekend. De samenwerkingsovereenkomst beoogt de verdere versterking en bestending van het hoger onderwijs en onderzoek in Zoetermeer.

2. Coalitieakkoord

In het coalitieakkoord 'Groene, veilige stad met ambitie' heeft deze coalitie aangegeven dat Dutch Innovation Park een belangrijke ontwikkeling is voor de stad, vanwege de aanwezigheid

van IT-opleidingen, studenten en toonaangevende technologiebedrijven en het krachtige cluster dat hierdoor is ontstaan (p.16). De coalitie wil voortvarend verder werken aan onder andere de gebiedsontwikkeling en de projecten op Dutch Innovation Park (p.11).

3. Besluit Schaalsprong 9 juli 2018

Dutch Innovation Park is een van de programma's die valt onder de Schaalsprong. In het raadsbesluit van 9 juli 2018 is besloten dat er voor de verschillende projecten en programma's, waaronder Dutch Innovation Park, concrete investeringsvoorstellen zullen volgen¹. De groei van de stad vraagt om de nodige investeringen in onder andere de voorzieningen, zoals onderwijs en werkgelegenheid. Er is niet alleen een schaalsprong nodig voor wat betreft het wonen in de stad. Er is ook een schaalsprong werkgelegenheid nodig.

4. Investeringsbeslissingen van partners

Naast deze gemeentelijke besluiten, zitten de partners op het park ook niet stil. Eigenaren en huurders hebben inmiddels forse investeringsbeslissingen genomen. De eerste fysieke en dus zichtbare investering betreft de uitbreiding van de Dutch Tech Campus met ongeveer 20.000 m² vloeroppervlak. De huidige huurders verhuizen naar de nieuwbouw, de bestaande bebouwing wordt opgeknapt en opnieuw verhuurd. De eigenaar van Dutch Innovation Factory investeert om het eigen terrein rond de Factory op te knappen, een parkeersysteem in te voeren en de Factory intern te verbouwen en uit te breiden met ongeveer 3.500 m². Het laatste leegstaande pand op Dutch Innovation Park is recent verkocht en wordt deels gesloopt en volledig opgeknapt. Tot slot investeert de Haagse Hogeschool stevig in onderwijsvernieuwing, het lectoraat Cybersecurity voor het MKB en onderzoek naar nieuwe lectoraten. Ook investeert de HHs in de Innovationlabs die in de Dutch Innovation Factory worden gerealiseerd en daarnaast in de InnoLabstructuur, waarbij in de stad leer- en onderzoeksomgevingen worden gecreëerd.

5. Regionale context Dutch Innovation Park

De waarde van Dutch Innovation Park wordt vanuit de regio gedragen. De Provincie Zuid-Holland ziet het park niet meer als traditioneel bedrijventerrein, maar als een kenniscentrum waar onderwijs en bedrijfsleven elkaar hebben gevonden. Provinciaal en regionaal wordt er veel waarde gehecht aan campussen, omdat daar de groei van de werkgelegenheid voor een groot deel wordt gerealiseerd. Het Dutch Innovation Park heeft een stevige positie binnen het regionale campussenbeleid. Tijdens de bestuurscommissie Economisch Vestigingsklimaat van 27 september 2018 is wethouder Van Driel benoemd als bestuurlijk eigenaar regionale campusontwikkeling. In het Investeringsprogramma Zuid-Holland (initiatief van PZH, Economic Board Zuid-Holland en MRDH) is Dutch Innovation Park opgenomen als economische- en onderwijsontwikkeling, waar de Big Data Innovatiehub een belangrijke en aanjagende rol heeft. In de regio (Roadmap Next Economy en Economic Board Zuid-Holland) werken onder de vlag van de human capital agenda aan het oplossen van een tekort aan personeel op specifieke kennisgebieden. De ontwikkeling van het Park draagt bij aan het oplossen van deze problematiek.

¹ In het besluit van 9 juli 2018 over de Schaalsprong is een bedrag opgenomen van € 85.000 voor de jaren 2018 en 2019 voor de uitvoering van de samenwerkingsovereenkomst met de HHs.

Voorstel/keuzemogelijkheden/risico's

De financiële basis voor de inzet van de gemeente op het Dutch Innovation Park komt voort uit een raadsbesluit van 2016 met een looptijd tot eind 2018. In dit voorstel wordt budget gevraagd om de doorlopende activiteiten tot november 2019 zonder onderbreking te kunnen voortzetten en voor die datum een voorstel aan te kunnen bieden met de uitvoeringsagenda Dutch Innovation Park. Continuïteit van deze activiteiten is van cruciaal belang om wat de afgelopen jaren is opgebouwd aan projecten (o.a. Big Data Innovatiehub, Innolabs, Internationale Cyber Security Summer School), samenwerkingsafspraken (o.a. met de Haagse Hogeschool) en het vertrouwen tussen gemeente en partners in de stad te behouden.

Tot november 2019 richt het programma Dutch Innovation Park zich daarom op het afronden van de gezamenlijke uitvoeringsagenda en continuering van de doorlopende activiteiten op het gebied van economie, onderwijs, wonen en gebiedsontwikkeling.

Uitvoeringsagenda Dutch Innovation Park

Na het besluit van de raad van 5 maart 2018 is er regelmatig overleg gevoerd met de eigenaren en de huurders op het Park en tekenen de onderdelen van een uitvoeringsagenda zich steeds meer uit. In de uitvoeringsagenda is plaats voor activiteiten die we in de komende jaren in gezamenlijkheid met de verschillende partijen gaan realiseren. Denk hierbij onder andere aan: uitbreiding onderwijsassortiment, opknappen semi-openbaar gebied, zichtbaarheid van innovaties, de verbinding van het gebied met het centrum van Zoetermeer en oprichting van een BIZ en/of andere juridische samenwerkingsvorm. De verwachting is dat de uitvoeringsagenda, met een meerjarige horizon, in het derde kwartaal van 2019 is afgerond en daarna voorgelegd kan worden aan de raad.

Doorlopende activiteiten programma Dutch Innovation Park

Dit raadsvoorstel bevat al wel alle doorlopende activiteiten en producten die vanuit de gemeente ingebracht dienen te worden om geen momentum te verliezen. Deze activiteiten kennen een doorlopend karakter en zullen daarom tevens terugkomen in de uitvoeringsagenda later dit jaar. De doorlopende activiteiten vanuit de gemeente zullen de aankomende maanden gericht zijn op:

Pijler 1: Onderwijs en onderzoek

1. Inzetten op uitbreiding van het aantal (IT-)opleidingen van De Haagse Hogeschool in Zoetermeer
2. Inzetten op uitbreiding van onderwijsvormen, hierbij valt te denken aan Minoren, Associate Degree opleidingen, onderwijs voor werkenden en particulier onderwijs.
3. Inzetten op groei van het studentenaantal naar minimaal 1.000 studenten voor het studiejaar 2020/2021. Daarna wordt ingezet op een groei van minimaal 100 studenten per studiejaar.
4. Naast het bestaande lectoraat Cybersecurity in het MKB, de realisatie van het lectoraat Big Data Analytics (Data Science), met een nauwe koppeling met de Big Data Innovatiehub.
5. Initiëren nieuwe InnoLabs die passen binnen de identiteit van het park en waarmee uitvoering wordt gegeven aan de ambitie om samen met de HHs te komen tot 'Zoetermeer als Living Lab'.
6. Versterken van de relatie met het MBO IT-onderwijs en met de Centra voor Innovatief Vakmanschap (CIV). Hierdoor wordt de doorlopende leerlijn MBO-HBO versterkt. Waarbij de inzet is om ook met die partijen tot een samenwerkingsovereenkomst te komen om aan deze doelen te werken en uit te breiden, bijvoorbeeld de ambitie uit te spreken om te werken aan het instellen van een (of meerdere) practoraten.

Pijler 2: Economische ontwikkeling en clusterversterking

7. Versterken en bestendigen van de samenwerking tussen de diverse actoren op het Dutch Innovation Park.
8. Opzetten van een stuurgroep bestaande uit onderwijs, gemeente, eigenaren en bedrijven voor versnelling van de ontwikkeling ('triple helix' stuurgroep).
9. Actief accountmanagement richting de zittende bedrijven en instellingen, met als doel deze blijvend aan de stad te verbinden en langjarig voor de stad te behouden.
10. Samenwerking met InnovationQuarter om (buitenlandse) bedrijven te verbinden en op het Park of in de stad te laten vestigen. Het scherpe profiel van Dutch Innovation Park helpt IQ in haar activiteiten voor de gemeente Zoetermeer.
11. Acquisitie van nieuwe bedrijven voor Dutch Innovation Park die passen binnen het profiel van het Park en een concrete bijdrage leveren aan het startup-ecosysteem van het Park en de stad.
12. Positionering binnen het regionale campusnetwerk van de MRDH.
13. Behoud en doorontwikkeling van het regionale fieldlab de Big Data Innovatiehub.
14. Realiseren van proefopstelling, innovatielab en vervoersverbinding met automatische, zelfrijdende shuttle op de campus.
15. Verkennen van mogelijkheden voor het realiseren van een regelluwe zone (free zone) binnen het gebied, om zonder regels en beperkingen innovatieve oplossingen te kunnen testen.

Pijler 3: Gebiedsontwikkeling

16. Aansluiting van het Park op station Lansingerland-Zoetermeer.
17. Onderzoek naar een aansluiting vanuit het van Tuylpark naar het Dutch Innovation Park ter voorbereiding op de nieuwe ontwikkelingen aan de oostkant van de stad (conform motie 1811-42).
18. Starten met herzien bestemmingsplan: het huidige bestemmingsplan bevat voor bijna het gehele park de algemene bestemming Bedrijventerrein. Binnen deze bestemming zijn bedrijven toegestaan met een vrij hoge milieucategorie (3.2 en soms 4.2). Het nieuwe bestemmingsplan zal aan de ene kant niet meer algemeen bestemmen, maar meer aansluiten bij het huidige karakter van het park en aan de andere kant meer flexibiliteit gaan bevatten voor bijvoorbeeld woningbouw en kantoren, zodat er in de toekomst sneller ingespeeld kan worden op ontwikkelingen die passen binnen de Visie Dutch Innovation Park.

Pijler 4: Wonen

19. Stimuleren van (tijdelijke) huisvesting op het park voor studenten, jongeren en shortstay-voorzieningen.

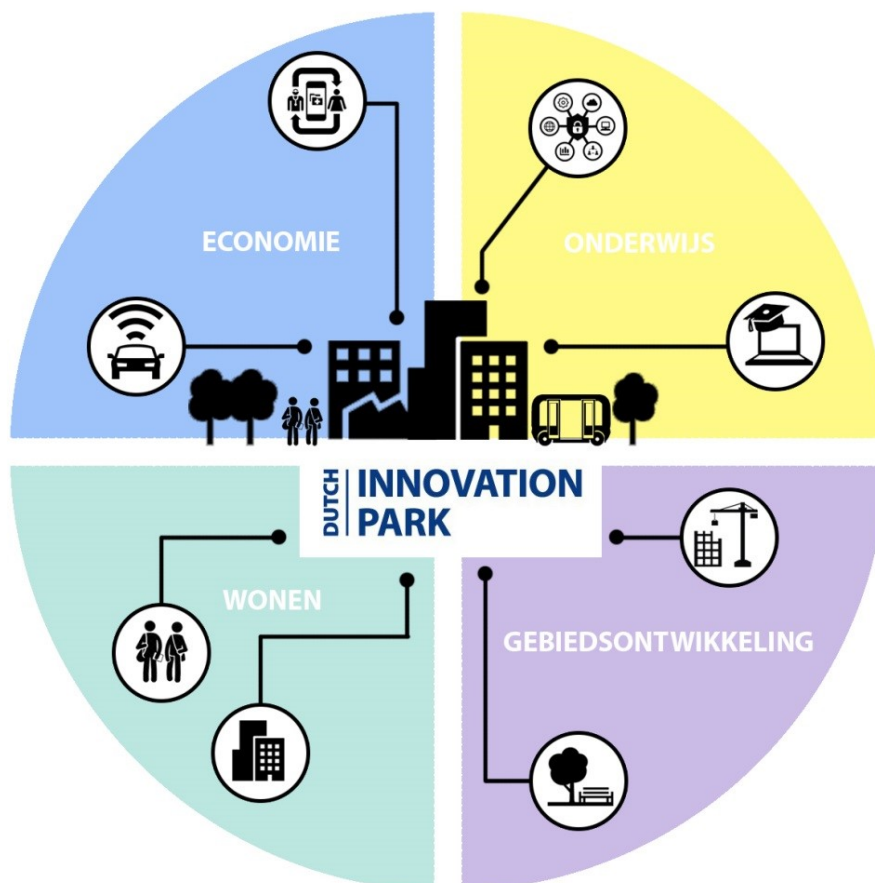
Marketing, communicatie en overig

20. Versterken van de identiteit van het park met de clusters eHealth en Smart Mobility en de vakgebieden Cybersecurity en Big Data.
21. Concept en ontwikkeling van het Dutch Innovation Park verbinden aan de citymarketingstrategie van de stad.
22. Maximaliseren samenwerking tussen de partijen in het gebied op marketing en branding.

Voorgaande geeft een samenvatting van de belangrijkste activiteiten, zie bijlage 2, programmaplan Dutch Innovation Park voor een volledige uiteenzetting van programma-activiteiten.

Alle vier de pijlers hangen nauw met elkaar samen en de vier pijlers dragen samen de ambitie van het Dutch Innovation Park, zoals is vastgelegd in de Visie. Het heeft gevolgen voor het hele programma wanneer de ene pijler zich langzamer ontwikkelt dan de andere pijlers.

Een voorbeeld: wanneer de onderwijsontwikkeling vertraagt en er minder opleidingen, onderwijsaanbieders en studenten op het Park komen, zullen er minder bedrijven geïnteresseerd zijn in het Park en er minder studenten in de 'aanbieding' zijn voor onderzoeksopdrachten van bedrijven en stageplaatsen. Een ander voorbeeld: vanuit de studenten en de incubator is er vraag naar studentenwoningen en short stay-voorzieningen. Wanneer deze faciliteiten op het Park (of in de nabijheid) worden gerealiseerd, zullen er meer studenten geïnteresseerd zijn in een opleiding in Zoetermeer en kan de incubator meer buitenlandse startups ontvangen en begeleiden.

Pijlers, activiteiten en investeringen in 1 overzicht

Pijlers en activiteiten	Budget tot november 2019
Pijler 1: Onderwijs en onderzoek <i>Personele inzet, onderzoeks- en uitvoeringsbudget automatisch vervoer, bijdrage aan Big Data Innovatiehub, stimulering en ondersteuning van overige innovatie en initiatieven</i>	€ 132.000
Pijler 2: Economische ontwikkeling en clusterversterking <i>Personele inzet, onderzoeks- en uitvoeringsbudget automatisch vervoer, bijdrage aan Big Data Innovatiehub, stimulering en ondersteuning van overige innovatie en initiatieven</i>	€ 132.000

Pijler 3: Wonen	
<i>Personele inzet en onderzoekskosten.</i>	€ 21.000
Pijler 4: Gebiedsontwikkeling	
<i>Personele inzet, ondersteuning van innovatie en initiatieven, onderzoekskosten en proceskosten bestemmingplan.</i>	€ 170.000
Marketing & communicatie en proceskosten uitvoeringsagenda	
<i>Personele kosten, materiele kosten (online) marketing</i>	€120.000
Totaal	€ 575.000

Toelichting bij een aantal van de genoemde activiteiten

Automatisch vervoer

Deze middelen zijn erop gericht om in 2019 een proefopstelling voor automatisch vervoer op het Dutch Innovation Park te ontwikkelen. Automatisch vervoer is een belangrijk thema binnen de MRDH en sluit mooi aan op de thema's Smart Mobility en Cyber Security van het park. Een proefopstelling biedt dan ook verschillende kansen voor de bedrijven en het onderwijs. De grootste bijdrage voor deze proefopstelling komt van marktpartijen. Het gevraagde onderzoeksbudget in dit voorstel is tegelijkertijd nodig als cofinanciering voor een beschikbare bijdrage vanuit de Metropoolregio Rotterdam Den Haag.

Bijdrage aan de Big Data Innovatiehub (BDI-hub)

Voorgesteld wordt om voor deze collegeperiode een bedrag beschikbaar te stellen zodat de BDI-hub zich verder kan ontwikkelen en een belangrijke drager kan blijven voor de ontwikkeling van het Dutch Innovation Park.

De gevraagde bijdrage wordt niet in cash overgemaakt, maar door middel van opdrachten ten aanzien van (maatschappelijke) vragen en opleidingen. Dit is om meerdere redenen belangrijk, allereerst voor het economisch profiel van het Park, daarnaast is de Hub belangrijk voor het onderwijs, de HHs is partner in de Hub en het lectoraat Big Data Analytics zal een nadrukkelijke koppeling krijgen met de Hub. Daarbij wordt nu ook gezien of het mogelijk is om nieuwe onderwijsvormen daaromheen te ontwikkelen. Als laatste punt is het belangrijk voor de gemeentelijke organisatieontwikkeling. De gemeente werkt samen met de Hub bij het ontwikkelen van leergangen en cursussen ten aanzien van datagedreven werken en sturen. Naast de gemeentelijke investering, investeren betrokken marktpartijen fors in de BDI-hub. Zo hebben de partners in de kwartiermakersfase (2017/2018) ruim € 400.000,- geïnvesteerd. Los van deze investering brengen de marktpartijen ook een netwerk met zich mee dat belangrijk is voor de economische versterking en het uitbouwen van het cluster. Ook MRDH draagt in 2019 nog bij aan dit initiatief; vanuit de eerder toegekende bijdrage van de MRDH voor de Regionale Big Data Innovatiehub resteert nog € 90.000,- die begin 2019 zal worden geïnvesteerd.

Middelen ter stimulering en innovatie en initiatieven

De ontwikkeling van de thematische lijnen van het Park is een kansgedreven proces. Regelmatig ontstaan er nieuwe samenwerkingsverbanden en kansen voor het versterken van het IT-cluster, onderwijsvernieuwing dat aansluit op de vraag uit de markt of de faciliteiten op het Dutch Innovation Park. Om deze ideeën daadwerkelijk te realiseren of de haalbaarheid/business case van een initiatief uit te werken is vrijwel altijd financiële ondersteuning nodig en is de gemeentelijke rol, als aanjager, verbinder en facilitator op dit moment nog niet te missen. De benodigde financiële middelen komen van de betrokken

samenwerkingspartners, maar er wordt ook gekeken naar mogelijkheden voor cofinanciering, waarin de gemeente een rol heeft. Dit kan in de vorm van projectbijdragen, stimuleringsbudget, citychallenges² of door op te treden als “Launching Customer”.

Werkbudget voor o.a. onderzoek, communicatie en magazine

Om het Programma Dutch Innovation Park gestroomlijnd en effectief op te pakken is er ook budget nodig voor onderzoek, materiele kosten, organisatie van bijeenkomsten, zichtbaarheid, etc. Hierbij kan tevens gedacht worden aan kleinere fysieke ingrepen in het gebied, zoals vorig jaar de bebording, het magazine, de website e.d. Daarnaast wordt het vooronderzoek naar de grotere investeringen op het park, zoals woningbouw en herinrichting van de wegen, op deze wijze gefinancierd.

Bestemmingsplan

De ontwikkeling van het Park naar een regionale campus, vraagt ook om een stevige basis in het bestemmingsplan. Tot nu toe geldt er voor Dutch Innovation Park een bestemmingsplan met een traditionele bedrijfsbestemming. Deze bestemming maakt nieuwe ontwikkelingen niet mogelijk en geeft teveel ruimte voor traditionele bedrijvigheid. Er is een nieuw bestemmingsplan nodig.

Financiën

Pijlers en activiteiten	Budget tot november 2019
Pijler 1: Onderwijs en onderzoek	€ 132.000
Pijler 2: Economische ontwikkeling en clusterversterking	€ 132.000
Pijler 3: Wonen	€ 21.000
Pijler 4: Gebiedsontwikkeling	€ 170.000
Marketing & communicatie en proceskosten uitvoeringsagenda	€120.000
Totaal	€ 575.000

De uitvoering van het Programma Dutch Innovation Park bedraagt voor de eerste 10 maanden van 2019 in totaal € 575.000. Voorgesteld wordt om dit, conform eerdere besluitvorming, te onttrekken uit het RIF.

Samenspraak en Communicatie

Dit voorstel ziet op de financiën die nodig zijn voor een deel van de uitvoering van de visie Dutch Innovation Park die in maart 2018 is vastgesteld. De visie zelf is in een co-creatie tot stand gekomen. De uitvoeringsagenda wordt ook samen met de vastgoedeigenaren en gebruikers vorm gegeven.

Duurzaamheid

Niet van toepassing.

Toegankelijkheid en bruikbaarheid voor gehandicapten

Niet van toepassing.

² Zoals <https://www.citychallenges.nl/>

Rapportage en evaluatie

Het college zal voor de verantwoording van het Programma Dutch Innovation Park de reguliere lijnen gebruiken. Dus via de normale planning en control cyclus (perspectiefnota, programmabegroting, tussenberichten en jaarrekening).

Vanuit de Schaalsprong ontvangt de raad ook Voortgangsrapportage naar aanleiding van de toezegging 772. Het programma Dutch Innovation Park valt ook onder de Schaalsprongprogramma's.

Begrotingswijziging

Zie hiervoor de bijgeleverde begrotingswijziging (zie bijlage 3).